

Eğitim Yönetimi Doktora Eğitiminde Uygulama Temelli Bir Yaklaşım: Eğitim Doktorası (Ed.D.)

*A Practice-Oriented Approach in Educational Administration
Doctorate Education: Doctor of Education (Ed.D.) Degree*

Sedat Gümüş¹, Mehmet Şükrü Bellibaş²

Öz

“Eğitim Doktorası (Ed.D.)” daha çok uygulamaya yönelik olarak tasarlanan ve başta Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olmak üzere birçok gelişmiş ülkede özellikle üst düzey eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi amacıyla hizmet eden bir eğitim programıdır. Bu araştırma ABD’de birçok tanınmış üniversite tarafından sunulan eğitim yönetimi Ed.D. programlarının ortaya çıkışı ve tarihsel gelişimlerini ortaya koymayı daha sonra ise doküman analizi ve yarı yapılandırılmış görüşme yöntemlerini kullanarak bu programların içeriklerini, kuruluş amaçlarını ve Ph.D. programlarından ne gibi farklılıklar gösterdiklerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın sonuçları mevcut literatüre paralel olarak Ed.D. programlarının genel olarak uygulamada görev alan eğitim yöneticilerine yönelik tasarlandıklarını ve Ph.D. programları ile önemli farklılıklar gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Benzer programların Türkiye’de de uygulamaya konması hem mevcut eğitim yönetimi Ph.D. programlarının daha net bir şekilde araştırmaya yönelmesi hem de uygulamada çalışan eğitim yöneticileri için daha uygun doktora programları oluşturulması açısından faydalı olabilir.

Anahtar sözcükler: Eğitim yöneticisi yetiştirme, Eğitim Doktorası (Ed.D.), lisansüstü eğitim

Abstract

“Doctor of Education (Ed.D.)” is a practice-oriented doctorate degree that is specifically designed for preparing high-level educational administrators in many developed countries, including the USA. This study aims to explore the emergence and the historical development of these programs offered by many well-known U.S. universities and to determine these programs’ content, purposes, and differences from Ph.D. programs by using document analysis and semi-structured interviews. In alignment with the extant literature, the results of the study show that Ed.D. programs are mostly designed for professional educational administrators and have important differences from Ph.D. programs. The adaptation of similar programs by Turkish universities may both strengthen the existing Ph.D. programs in educational administration by encouraging them to focus more on research and create more appropriate doctorate-level education opportunities for professional educational administrators.

Keywords: Preparing educational administrators, Doctor of Education (Ed.D.), graduate education

¹ Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, gumussed@gmail.com, ² Michigan Eyalet Üniversitesi

Atf için/Please cite as:

Gümüş, S., & Bellibaş, M. Ş. (2013). Eğitim yönetimi doktora eğitiminde uygulama temelli bir yaklaşım: Eğitim doktorası (Ed.D.). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice]*, 19(1), 7-29.

Eğitim yöneticisi yetiştirmeye yönelik programların içerikleri ve bu programların yönetici adaylarına kazandırması gereken yeterlilikler konusunda başta gelişmiş batı ülkeleri olmak üzere birçok ülkede uzun yıllardır çalışmalar yapılmaktadır (Brooks, Reames ve Reed, 2010; Bush ve Jackson, 2002; Bustamante ve Combs, 2011; Miklos, 1983). Türkiye’de de bu konuda yapılan birçok çalışma mevcuttur (Ada ve Gümüş, 2012; Balcı, 2011; Can ve Çelikten, 2000; Cemaloğlu, 2005; Celep, Ay ve Göğüş, 2010; Çelik, 2002; Işık, 2003; Karip ve Köksal, 1999; Korkmaz, 2005; Şimşek, 2004; Şişman ve Turan, 2002). Bu çalışmalar, genel olarak mevcut yönetici yetiştirme programlarının geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Balcı (2008) Türkiye’de eğitim yönetiminin bilimleşme düzeyi konulu çalışmasında, eğitim yöneticisi yetiştirme programlarının hazırlanması sürecinde üzerinde durulması gereken üç önemli fonksiyondan bahsetmiş ve bu programlar yoluyla eğitim yöneticisine kazandırılması gereken özellikleri pratik, profesyonel-mesleki ve akademik bilgi olarak tanımlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Kanada ve İngiltere gibi gelişmiş ülkelerdeki uygulamalara bakıldığında da eğitim yönetimi alanındaki lisansüstü eğitim programlarının öğrencilerin gerekli akademik bilgiye sahip olmalarının yanı sıra bu bilgiyi uygulamada kullanılabilmelerini sağlayacak şekilde tasarlandıkları görülmektedir (Bush ve Jackson, 2002). Bu programlar kuramsal bilgiyi sağlayacak derslerin yanı sıra durum çalışmaları, problem temelli öğrenme ve staj gibi uygulamalara da yer vermektedirler. Ancak, Türkiye’deki eğitim yönetimi lisansüstü programları incelendiğinde, bu programların çok büyük oranda kuram ağırlıklı oldukları, uygulamaya yönelik pratik bilginin ise genellikle göz ardı edildiği görülmektedir (Ada ve Gümüş, 2012; Şimşek, 2004). Türkiye’deki mevcut eğitim yönetimi programlarına devam eden öğrenciler de çoğunlukla bu programların kuramsal bilgiyi uygulamaya aktarma konusunda kendilerine yeterince yardımcı olamadığını ortaya koymaktadırlar (Sezgin, Kavgacı ve Kılınç, 2011). Bu bağlamda, mevcut eğitim yönetimi lisansüstü programlarının gözden geçirilmesi ve katılımcıların ihtiyaçları doğrultusunda yeniden yapılandırılması gerekmektedir (Şişman ve Turan, 2002).

Eğitim yönetimi alanındaki lisansüstü programların dünyanın farklı bölgelerindeki uygulamaları incelendiğinde, birçok üniversitenin uygulama ağırlıklı yüksek lisans programlarının ötesine geçip, uygulama, pratik bilgi ve tecrübeyi doktora düzeyinde kazandıracak programlar geliştirdikleri görülmektedir (Balcı, 2011). Buna en güzel örnek ise “Eğitim Doktorası” (Doctor of Education [Ed.D.]) programlarıdır. Ed.D. programları, günümüzde başta ABD olmak üzere dünyanın farklı ülkelerinden birçok üniversite tarafından sunulan ve akademisyen olmaktan ziyade uygulamada görev almak ve buna yönelik hem teorik hem de pratik bilgilerini artırmak isteyen eğitimcileri hedef alan doktora programlarıdır. Genel olarak, bu programların daha çok uygulama temelli (practice-oriented) oldukları söylenebilir (Golde ve Walker, 2006, akt. McNulty ve Shirley, 2010). Özel olarak eğitim yönetimi

alanına bakıldığında ise Ed.D. programlarının merkez ve taşra teşkilatlarındaki eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi sürecinde önemli bir rol oynadığı görülmektedir. İlk Ed.D. derecesi, 1920 yılında ABD’de Harvard Üniversitesi’nde verilmiştir (Baez, 2002; McNulty ve Shirley, 2010). Son 20-30 yıl içerisinde ise bu programlar Kanada, Avustralya ve İngiltere gibi dünyanın farklı bölgelerinden ülkeler tarafından da benimsenmiştir.

Türkiye’deki üniversitelerde daha çok akademisyen yetiştirme amacına hizmet eden birçok eğitim yönetimi doktora (Ph.D.) programı olmasına karşın (Işık, 2003), halihazırda Ed.D. programı bulunmamaktadır. Ancak Ed.D. programları, uygulanmakta olduğu diğer ülkelere benzer olarak Türkiye’de de özellikle merkez ve taşra teşkilatında çalışacak üst düzey eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesinde kullanılabilir. En azından şimdilik akademik çevrelerle sınırlı kalacak olsa da böyle bir tartışmanın başlama zamanının geldiği söylenebilir. Mevcut durum nedeni ile hem akademik çevrelerin hem de politika yapıcılarının Ed.D. programlarına dair yeterli bilgiye sahip olduklarını söylemek ise pek mümkün gözükmemektedir. Ayrıca, ulaşılabildiği ölçüde literatüre göre ülkemizde bu konuda yapılmış detaylı bir akademik çalışma da bulunmamaktadır. Bu bağlamda, mevcut araştırma Ed.D. programlarının Türk akademisyenler ve politika yapıcılar tarafından daha iyi tanınması açısından önem arz etmektedir. Bu araştırma ile öncelikle ABD’de birçok tanınmış üniversite tarafından sunulan eğitim yönetimi Ed.D. programlarının ortaya çıkışları ve tarihsel gelişimleri tartışılacak daha sonra ise bu programların içerikleri, kuruluş amaçları ve Ph.D. programlarından ne gibi farklılıklar gösterdikleri ortaya konulmaya çalışılacaktır.

ABD’de Ed.D. Programlarının Tarihsel Gelişimi ve Mevcut Durum

Öncelikle eğitim yönetimi alanındaki lisansüstü eğitim programlarının ABD’de eğitim yöneticilerinin yetiştirilmeleri ve üst görevlere atanmaları konusunda önemli bir rolü olduğunu belirtmek gerekir. Okul müdürü olabilmek için neredeyse bütün eyaletlerde eğitim yönetimi alanında yüksek lisans derecesine sahip olmak şarttır. Bölge eğitim ofislerinde yönetici olabilmek veya daha üst görevlerde çalışabilmek için ise çoğu zaman eğitim yönetimi alanında doktora derecesi sahibi olmak gerekmektedir (Caboni ve Proper, 2009; McLaughlin ve Moor, 1991; Şimşek, 2004). Dolayısı ile eğitim yönetimi alanındaki hem yüksek lisans hem de doktora programlarına büyük bir ilgi olduğu ve bu programların taleplere cevap verebilmek amacı ile sürekli bir değişim içerisinde oldukları söylenebilir.

ABD’de eğitim yönetimi alanındaki lisansüstü eğitim programlarının başlangıcı yirminci yüzyılın başlarına kadar gitmektedir. İlk başlarda sosyal bilimlerden etkilenen ve öğrencilere teorik bilginin aktarılması ve yeni bilginin üretilmesi esaslarına dayanan bu programlar zamanla farklılaşmış ve daha çok

eğitim yöneticilerine profesyonel hayatlarında karşılaştıkları sorunları çözebilme yeterliliği kazandırabilme amacına yoğunlaşmışlardır (Caboni ve Proper, 2009; Şimşek, 2004; Şişman ve Turan, 2002; Toma, 2002). Özellikle mevcut yüksek lisans programlarının neredeyse tamamının başta okul müdürleri olmak üzere eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi amacına yönelik olarak tasarlandıkları söylenebilir. Bu programlar genel olarak daha az teorik bilgi ve araştırma daha çok teorik bilginin uygulamaya dönüştürülmesi ve problem çözme odaklıdır. Ancak, bu durumun eğitim yönetimi alanındaki tüm doktora programları için aynı olduğunu söylemek pek mümkün değildir.

ABD’de eğitim alanındaki ilk doktora programı (Ph.D.) 1893 yılında Columbia Üniversitesi’nde açılmıştır. Eğitim alanındaki Ph.D. programları da diğer alanlara benzer olarak daha çok araştırmacı ve akademisyen yetiştirmeye yönelik programlar olarak görülmüştür. 1920 yılında ise Harvard Üniversitesi tarafından ilk Ed.D. derecesi verilmiştir. Yeni Ed.D. programlarının açılması 1934 yılında Columbia Üniversitesi, 1940’lı yıllarda ise Stanford, Berkeley ve Michigan gibi tanınmış üniversitelerle devam etmiştir (Baez, 2002; Brown,1990; Nelson ve Coorough, 1994; Perry ve Imig, 2010). Bu gelişmelere rağmen bazı akademisyenler doktora eğitiminin uygulamacılardan ziyade araştırmacılar yetiştirmeye yönelik olması gerektiğini iddia etmiş dolayısı ile Ed.D. programlarını Ph.D. programlarına nazaran daha düşük akademik standartları olduğu gerekçesi ile eleştirmişlerdir (Nelson ve Coorough, 1994).

Eğitim alanındaki Ph.D. ve Ed.D. programları arasında uzun yıllar süren çatışmanın en büyük nedenlerinden birisi de bu programların amaçlarının açık bir şekilde ortaya konulamaması ve program içeriklerinin yeterince farklılaştırılmamasıdır. ABD’de eğitim alanında doktora yapan kişilerin birçoğu eğitimlerine yarı zamanlı olarak devam etmekte ve diğer alanlardan farklı olarak eğitim alanındaki doktora mezunlarının büyük çoğunluğu kariyerlerine akademi dışında devam etmektedir (Cobani ve Proper, 2009; Osguthorpe ve Wong, 1993). Bu durum ise doktora programlarının bu kişilerin ihtiyaçlarına göre dizayn edilmesini gerekli kılmaktadır. Ayrıca, doktora eğitiminin belli bir teorik bilgi ve araştırma becerisi kazandırması gerektiği düşüncesi akademik çevrelerce yaygın olarak paylaşılmaktadır. Dolayısı ile hem Ph.D. hem de Ed.D. programları yıllarca araştırma, teori ve uygulama arasında bir denge kurmaya çalışmış, böylece ders içerikleri, mezuniyet şartları ve yapılan tezler gibi bir çok konuda birbirlerine benzemişlerdir. Doktora adayları ise birbirine benzeyen bu programlar arasında genelde daha prestijli olarak görülen Ph.D. programlarına yönelmişlerdir (Baez, 2002; Perry ve Imig, 2010; Shulman, Golde, Bueschel ve Garabedian, 2006).

Yukarıda açıklandığı üzere Ph.D. ve Ed.D. programları arasındaki çatışma hem uygulama hem de araştırma alanlarında istenilen kalitede yetiştirme sürecini engellemiştir. Örneğin, diğer alanlardaki Ph.D. programlarına genelde her yıl az sayıda öğrenci alınmakta ve bu öğrencilerin ilk bir kaç yıl güçlü bir

teorik alt yapı oluşturduktan sonra öğretim üyelerinin gözetim ve rehberlikleri altında araştırma projelerinde yer almaları beklenmektedir. Ancak, eğitim yönetimi alanında sayıca daha fazla kişinin doktora kabul edilmesi ve doktora öğrencilerinin araştırma konusundaki isteksizlikleri bu süreci zorlaştırmaktadır. Dolayısı ile bu alandaki Ph.D. programları yüksek kalitede araştırmacı yetiştirme amacına tam olarak ulaşamamaktadırlar. Benzer olarak Ph.D. programlarından çok fazla farklılaşamayan ve genel olarak “Light Ph.D.” olarak görülen Ed.D. programları da başlangıçta ortaya koydukları yüksek kalitede profesyonel eğitim uygulamacıları yetiştirme amaçlarına tam olarak cevap verememektedir (Shulman vd., 2006).

Son yıllarda ise mevcut durumun daha fazla devam edemeyeceği ve bu konuda bir reform ihtiyacı olduğu konusunda ciddi eleştiriler yapılmaya başlanmıştır. Özellikle eğitim araştırmalarında üst düzey istatistiksel yöntemlerin ve büyük ölçekli veri setlerinin kullanımlarının artması, ayrıca uygulamada çalışan eğitim yöneticilerinin görev ve sorumluluklarında büyük değişiklikler olması, bir programın ya da bir birine çok benzeyen programların hem iyi araştırmacılar hem de iyi yöneticiler yetiştirme talebine cevap verebilmesini iyice zorlaştırmıştır (Goldring ve Schuermann, 2009; Guthrie, 2009). Bu gelişmelerin sonucu olarak birçok üniversite mevcut Ph.D. programlarına ek olarak yeni Ed.D. programları açmaya başlamış veya mevcut Ed.D. programlarını yeniden düzenlemişlerdir (Everson, 2009; Loss, 2009; Marsh ve Dembo, 2009; Smrekar ve McGraner, 2009). Ayrıca, 2007 yılında genel olarak Ed.D. programlarının kendi öncelikli hedeflerine uygun bir şekilde yeniden dizayn edilmelerini amaçlayan ve birçok tanınmış üniversitenin de dâhil olduğu “Carnegie Eğitim Doktorası Projesi” başlatılmıştır. Bu proje kapsamında birçok üniversite Ed.D. ve Ph.D. programlarının kendi öncelikli hedefleri doğrultusunda farklılaştırılmaları konusunda önemli adımlar atmıştır. Projenin asıl hedefi olan Ed.D. program amaçlarının açık bir şekilde ortaya konulması ve bu programların bu doğrultuda düzenlenmesinin aynı zamanda Ph.D. programlarının da güçlenmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir (Perry ve Imig, 2010).

Yöntem

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ve yarı-yapılandırılmış görüşme yöntemleri kullanılmıştır (Şimşek ve Yıldırım, 2005). Öncelikle, akademik çevrelerce büyük önem atfedilen ve U.S. News sıralama şirketi tarafından yayınlanan ABD’deki en iyi lisansüstü eğitim programları listesi baz alınarak, eğitim yönetimi alanındaki ilk on üniversite arasından hem Ph.D. hem de Ed.D. programları bulunan beş üniversite belirlenmiştir. Belirlenen üniversitelerin web sayfalarından elde edilen bilgilerin yardımı ile bu programlar şekil ve içerik açısından incelenmiş ve bir karşılaştırılma yapılmıştır. Daha sonra üç farklı üniversiteden toplam altı kişi ile yüz yüze görüşmeler yapılarak elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmacılar Amerika Birleşik Devletleri Michigan Eyaleti'ndeki üniversiteler arasından eğitim yönetimi alanında Ed.D. programı bulunan beş üniversite tespit etmiş ve bu üniversitelerin Ed.D. program koordinatörleri ile iletişime geçerek görüşme taleplerini iletmışlerdir. Araştırmanın bu kısmı için Michigan eyaletinin seçilmiş olması, hem bu eyaletteki birden fazla üniversitede Ed.D. programının bulunması hem de araştırmacıların bu eyaletteki üniversitelere daha kolay ulaşabilmelerinden kaynaklanmaktadır. Görüşme talebine olumlu yanıt veren üç üniversitenin program koordinatörleri ve bu programlarda görev yapan birer öğretim üyesi olmak üzere toplamda altı kişi ile bu üniversitelerde sunulan Ed.D. programlarının amaçları, içeriği, Ph.D. programlarından farklılıkları, programa devam eden öğrencilerin genel özellikleri ve programdan mezun olanların çalıştığı alanlar gibi konular üzerine yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Görev	Unvan	Cinsiyet	Kod
Program Koordinatörü	Prof. Dr.	Erkek	K1
Program Koordinatörü	Doç. Dr.	Kadın	K2
Program Koordinatörü	Doç. Dr.	Kadın	K3
Öğretim Üyesi	Yrd. Doç. Dr.	Kadın	Ö1
Öğretim Üyesi (Yarı-zamanlı)	Dr.	Kadın	Ö2
Öğretim Üyesi	Doç. Dr.	Kadın	Ö3

Görüşme Protokolü ve Verilerin Analizi

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde açık uçlu sorulardan oluşan standartlaştırılmış görüşme protokolü kullanılmıştır. Görüşme soruları, araştırmacılar tarafından ilgili literatürün taranması sonucunda elde edilen bilgiler çerçevesinde geliştirilmiş, daha sonra ise üç Amerikalı öğretim üyesine gönderilerek onların görüş ve önerileri doğrultusunda revize edilmiştir. Yapılan görüşmeler, katılımcıların izinleri alınarak ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Ses kayıtları çözümlenerek Microsoft Word dokümanına yazılı olarak aynen aktarılmış, daha sonra araştırmacılar tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Türkçe metinlerden ikisinin içerik analizi her iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı yapılarak sonuçlar karşılaştırılmış ve ortak temalar ve kod listesi oluşturulmuştur. Bu doğrultuda, diğer dört görüşme metninin içerik analizi araştırmacılarından birisi tarafından tamamlanmıştır.

Bulgular

Bu kısımda öncelikle araştırmanın birinci aşamasını oluşturan doküman analizi sonuçları verilerek Ph.D. ve Ed.D. programları arasında ortaya çıkan şekil ve içerik farklılıkları ortaya konulmuştur. Daha sonra, yapılan görüşmeler sonucunda ortaya çıkan ana temalar ayrı başlıklar halinde ele alınmıştır.

Doküman Analizi Sonucu Ortaya Çıkan Bulgular

İlk olarak, programlar üniversitelerin web sayfaları üzerinden incelenmiş ve farklı üniversitelerde sunulan Ph.D. ve Ed.D. programlarının amaçlarının ve hedef kitlelerinin nasıl tanımlandığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Tablo 2, bu kısım ile ilgili sonuçları ortaya koymaktadır.

Tablo 2

Program Amaçları

Üniv.	Ph.D.	Ed.D.
A	Okul gelişimi, eğitim politikaları ve liderlik konularında bilginin oluşturulması ve yayılması.	Her çocuğun başarılı olabileceğine inanan, okul yöneticilerinin öğrenmeye liderlik etmeleri ve liderliği paylaşmaları gerektiğini düşünen liderler yetiştirmek.
B	Program, öğrencileri bilimsel araştırma yapma ve üniversite seviyesinde ders vermeye hazırlar.	Genel olarak öğrencileri mevcut bilimsel bilginin uygulanmasına yönelik üst düzey profesyonel pozisyonlara hazırlar.
C	Ph.D. programı eğitim politikası alanında akademik kariyer yapmak isteyen ve araştırmacı, profesör veya politika analisti gibi pozisyonlara hazırlanan kişiler için dizayn edilmiştir. Program, mezunların günümüz eğitim sorunları ile ilgili önemli araştırmalar yapabilmeleri için gerekli teorik bilgi ve metod bilgisi ile donanmalarını amaçlar.	Bu program öğrencileri eğitim organizasyonlarına liderlik yapabilmeleri ve yönetici yardımcısı ve özel sektörde danışmanlık gibi diğer ilgili pozisyonlarda çalışmalarını için hazırlar. Program uygulamada çalışan profesyonellerin insan öğrenmesi, eğitim kurumları ve bunların toplum ile olan ilişkileri, finansal ve yönetsel uygulamalar gibi konularda bilgi sahibi olmalarını sağlar.
D	Programın misyonu eğitim liderliği ve okul geliştirme ile ilgili bilginin geliştirilmesine katkıda bulunmaktır. Program sonunda öğrencilerin mevcut bilgiyi eleştirel bir şekilde inceleyebilmeleri ve okulların karşılaştıkları sorunları incelemek için gerekli araştırma yöntemlerini öğrenmiş olmaları beklenir.	Ed.D. programı kendi liderlik uygulamalarını geliştirmek ve bilgilerini artırmak isteyen eğitimciler için dizayn edilmiştir. Programa katılanlar eğitim sistemi içerisindeki farklı liderlik pozisyonları için hazırlanırlar.
E	Bu programın amacı eğitim politikası ve planlaması alanında araştırma yapacak veya üniversitelerde ders anlatabilecek uzmanlar yetiştirmektir. Mezunların öğrenci başarısını arttırmaya yönelik olarak yüksek kalitede araştırmalar yapabilmeleri amaçlanmaktadır.	Bu program katılımcıların mevcut eğitim yöneticilerinin karşılaştığı sorunlara odaklanan araştırmalara katılmalarını sağlar. Program ayrıca klasik dersler, bağımsız araştırmalar ve alan çalışmaları ile katılımcıların kuram ve uygulama arasında bir denge kurmaları ve yüksek düzeyde eleştirel düşünme ve karar verme becerileri geliştirmelerini amaçlar.

Üniversitelerin Ed.D. ve Ph.D. programları, program amaçları açısından karşılaştırıldığında, bu programların birkaç yönden farklılık gösterdiği görülmektedir. Temel farklılık, kazandırılmaya çalışılan bilginin niteliği ve

araştırma becerilerinin kapsamına daırdır. Ph.D. programları genel olarak öğrencilerin eğitim politikası, planlaması, liderlik ve okul gelişimi alanlarında geniş kapsamlı nitel ve nicel araştırma yapabilme yetisini kazanmalarını hedeflemektedir. Buna karşın, Ed.D. programlarının ortak özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, bu programlarla genel olarak üniversitelerin öğrencilere liderlik becerileri kazandırmayı ve katılımcıların uygulamada karşılaştıkları sorunlara çözüm üretebilme kapasitelerini geliştirmeyi hedefledikleri görülmektedir.

Program amaçlarındaki farklılıklar ortaya konulduktan sonra, programların hedef kitlelerinin daha iyi bir şekilde tanınması açısından program kabul koşulları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Genel olarak tüm üniversitelerde her iki program için de ortak başvuru koşulları olduğu görülmektedir. Bu ortak koşullar şöyle sıralanabilir:

- Lisans ve lisansüstü eğitimler için transkript
- Referans mektubu (Genelde üç adet)
- Niyet mektubu (1-2 sayfa)
- CV
- Eğitim alanında bir makalenin kritiğinin yapıldığı bir örnek yazı veya başka bir akademik yazı örneği
- Yabancı öğrenciler için dil yeterliliği (Genel olarak, TOEFL 80 veya IELTS 6.5)
- GRE (ALES benzeri bir sınav) puanı

Yukarıda belirtilen bu genel koşulların yanı sıra bazı üniversiteler her bir programa başvuracak kişilerde olması gereken özellikleri ortaya koymuşlardır. Bu özelliklerin öğrencilerin programlara kabul edilmesi sürecinde göz önüne alındığı düşünülebilir. Bu özellikler Tablo 3'te özet olarak sunulmuştur.

Tablo 3

Programa Başvuran Kişilerde Bulunması Beklenen Özellikler

Ph.D.	Ed.D.
Ph.D. programına başvuracak bir kişinin kariyer hedeflerinin araştırma ve bilimsel çalışmaya yönelik olması gerekmektedir.	Ed.D. programına başvuracak bir kişinin kariyer hedeflerinin profesyonel olarak eğitim yöneticiliği yapmaya dönük olması gerekmektedir.
Başarılı bir Ph.D. aday araştırma ve inceleme kabiliyetine sahip olmalı ve program içerisindeki öğretim üyelerinin araştırma konularına ilgi duymalıdır.	Okul yöneticiliği, politika analizcisi, program koordinatörü, vs. gibi eğitim liderliği pozisyonları konusunda arzulu olan kişilerin programa başvurmaları uygun olacaktır.
	Programa başvuru için bazı üniversiteler ayrıca yöneticilik tecrübesi istemektedirler.

Son olarak, program içerikleri iki başlık altında incelenmiş, Ed.D. ve Ph.D. programları hem ders içerikleri hem de tez, staj ve yeterlilik sınavları gibi diğer program koşulları açısından karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmaların sonuçları Tablo 4 ve Tablo 5'te detaylı bir şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır

Tablo 4

Program Mezuniyet Koşulları (Dersler)

Üniv.	Ph.D.	Ed.D.
A	15 kredi eğitim liderliği dersleri. 3 Kredi seminer dersi. 12 kredi araştırma dersleri. 9 kredi yan dal dersleri. Tez kredisi ihtiyaç duyulduğu kadar alınabilir.	48 kredi eğitim liderliği dersleri. 15 kredi yan dal dersleri. 9 kredi araştırma dersleri. 3 kredi özel eğitim dersi. 15 tez araştırma kredisi.
B	24 kredi genel program dersleri 9 kredi spesifik alan dersleri 27 Tez kredisi	Ders koşulları aynı. Ancak, dersler ayda bir kez Cuma ve Cumartesi günleri tüm gün şeklinde oluşturulan program dahilinde verilmekte. Ayrıca, yaz ayları boyunca yoğun liderlik programları sunulmakta.
C	12 kredi liderlik, politika ve organizasyon dersleri 9 kredi diğer zorunlu program dersleri 18 kredi zorunlu araştırma dersleri 6 kredi grupta araştırma uygulamaları	Üç yıla yayılmış ve hafta sonları verilen yapılandırılmış bir programdır. Program içeriği genel hatları ile aşağıdaki gibidir: 1.Yıl: 18 kredi liderlik ve organizasyon dersleri 2.Yıl: 18 kredi uygulama ve araştırmaya yönelik dersler 3.Yıl: 12 kredi politika analizi dersi, uluslararası eğitim dersi ve bitirme projesi
D	11 kredi ilk yıl zorunlu dersler (Eğitim politikası, liderlik ve örgütler) 9 kredi zorunlu araştırma dersleri 1-3 kredi araştırma uygulaması 15 kredi seçmeli dersler 24 kredi tez araştırması	İlk yıl zorunlu dersler aynı. Ek olarak liderlik ve dönüşüm adlı bir ders ve yoğun yaz programı uygulanmaktadır. 24 Tez kredisi yerine 12 kredi bitirme projesi Nicel veya nitel araştırma dersleri yerine veriye dayalı karar verme ve grupta araştırma adlı iki ders
E	15 kredi temel sosyal bilimler dersleri 12 kredi temel eğitim politikası dersleri 6 kredi temel araştırma dersleri 18 kredi eğitim fakültesi dışından dersler 6 kredi tez araştırması	15 kredi temel sosyal bilimler dersleri 18 kredi eğitim uzmanlığı dersleri 9 kredi idarecilik odaklı dersler 12 kredi temel araştırma/uygulama dersleri 9 kredi bölüm dışı dersler 6 kredi tez araştırması

Farklı üniversitelerdeki Ed.D. ve Ph.D. programları mezuniyet koşulları bakımından karşılaştırıldığında, alınması zorunlu olan temel kuramsal ders sayısının her iki programda da benzer olduğu görülmektedir (Tablo 4). Zorunlu derslere ek olarak Ph.D. öğrencilerinin yoğun bir şekilde araştırma ve tez kredileri aldıkları görülmektedir. Buna karşın, Ed.D. öğrencileri liderlik alanında problem odaklı ve uygulama ağırlıklı dersler almaktadırlar. Ayrıca, Ed.D. programları çalışan kişilere yönelik olmalarından dolayı genellikle hafta sonları devam edilebilecek şekilde tasarlanmakta ve yaz ayları da programlar kapsamında sıklıkla değerlendirilmektedir. Her iki programda da derecenin alınması için zorunlu olan toplam kredi sayısı üniversiteler arasında ciddi farklılıklar göstermektedir.

Ders dışındaki diğer mezuniyet koşulları açısından iki program karşılaştırıldığında Ph.D. programlarının Ed.D. programlarına kıyasla daha kapsamlı oldukları ortaya çıkmaktadır. Bir Ph.D. programının bitirilmesi en az 3-4 safhadan başarı ile geçmek şartına bağlanmıştır. Genel olarak, programın birinci safhasını ilk yılsonunda girilen ve ilk yılın zorunlu tüm derslerini kapsayan yeterlilik sınavı oluşturmaktadır. İkinci safhada, öğrenciler bütün ders kredilerini tamamladıklarında tez yeterlilik sınavına girerler. Üçüncü safha tez önerisinin sözlü olarak komiteye sunulmasını gerektirir ve son safhada öğrenciler bitirmiş oldukları tezi sözlü anlatım şeklinde tez komitesine sunarlar. Ed.D. programlarının ise tüm üniversitelerde aynı olan, kesin ve net bir formatı yoktur; yani, üniversiteden üniversiteye çok çeşitlilik göstermektedir. Örneğin, bazı üniversiteler yeterlilik sınavının geçilmesini şart koşsa da, başka üniversitelerde bu sınavların program içeriğinde bulunmadığı görülmüştür. Ancak, tüm üniversitelerde öğrencilerin Ed.D. derecesini alabilmeleri için, dar kapsamlı bir tez ya da proje hazırlamaları gerekmektedir.

Tablo 5

Program Mezuniyet Koşulları (Yeterlilik Sınavları, Tez, Staj, vb.)

Üniv.	Ph.D.	Ed.D.
A	<ol style="list-style-type: none">1. Yazılı yeterlilik sınavı öğrencinin tez konusu ile ilgili 3-4 soru içerir.2. Öğrenci sözlü sınava tabi tutulur.3. Tez önerisi sözlü olarak tez komitesine sunulur.4. Tez sözlü olarak tez komitesine sunulur.	<ol style="list-style-type: none">1. Yazılı yeterlilik sınavı Ed.D. kapsamında alınan dersler ile ilgili 4 soru içerir.2. Tez önerisi sözlü olarak tez komitesine sunulur.3. Tez sözlü olarak tez komitesine sunulur.
B	<ol style="list-style-type: none">1. Araştırma sunumu (Ders dönemi süresince geliştirilen en az bir araştırma projesinin sunumunu içerir.)2. Yazılı sınav (Öğrencinin genel alan bilgisinin yanı sıra özel ilgi alanı ile ilgili bilgisini ölçer.)3. Sözlü sınav (Yazılı sınav ile ilgili veya alan ile ilgili her türlü soru öğrenciye yöneltilir.)4. Tez önerisi5. Tez savunması	<ol style="list-style-type: none">1. Staj2. Portfolyo
C	<ol style="list-style-type: none">1. İlk yıl: Bir ulusal konferansa katılım.2. İkinci yıl: Yeterlilik sınavı, bir ulusal konferansta sunum, bir öğretim üyesiyle araştırmaya katılma.3. Üçüncü yıl: Tez önerisi sunma, makale gönderme, konferanslara katılma4. Son yıl: Tez Savunması	<ol style="list-style-type: none">1. İkinci yılın sonunda yazılı doktora yeterlilik sınavı2. Her öğrenci portfolyo hazırlar ve komiteye sunar.3. Belli bir problem üzerinde yoğunlaşmış grup projesi komiteye sunulur
D	<ol style="list-style-type: none">1. İlk yılın sonunda program yeterlilik sınavı geçilmelidir2. Üçüncü yılın sonunda tez yeterlilik sınavı geçilmelidir.3. Tez önerisi tez komitesine sözlü olarak sunulur.4. Nihai tez savunması tez komitesine sözlü olarak sunulur.	<ol style="list-style-type: none">1. İlk yılın yaz döneminde “katılımlı liderlik” dersi alınır. Bu ders öğrencilerin alanda uzman kişilerle görüşebilecekleri bir forumu da kapsamaktadır.2. İlgi alanlarını ortaya çıkarmak amacıyla bağımsız çalışma kredisi almaları gerekmektedir.3. Programın üçüncü yılı grup projesine ayrılmıştır. Öğrenciler ilgi alanlarına göre gruplara ayrılarak bir yıl boyunca hazırlamış oldukları projeleri komiteye sunarlar.4. Her öğrenci grup projesi ile ilgili çalışmalarını içeren portfolyoyu komiteye sunar.
E	<ol style="list-style-type: none">1. İlk yılın sonunda program yeterlilik sınavı geçilmelidir2. Üçüncü yılın sonunda tez yeterlilik sınavı geçilmelidir.3. Tez önerisi sözlü olarak tez komitesine sunulur.4. Son olarak, tez sözlü olarak tez komitesine sunulur.	<ol style="list-style-type: none">1. Programın ilk iki yılında öğrencilerin profesyonel konferanslara katılmaları istenmektedir. Burada amaç öğrencinin hazırlamayı planladığı proje ile ilgili çeşitli fikirler edinmesidir.2. Her öğrenci bir proje hazırlar ve bunu komiteye sunar.

Görüşmeler Sonucu Ortaya Çıkan Bulgular

Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde katılımcılara Ed.D. programlarının hedefleri, temel özellikleri, kimlere hitap ettiği, mezunlarının iş sahaları ve genel olarak Ph.D. programları ile aralarındaki farklılıkları kapsayan sorular yöneltilmiştir. Bu sorulara katılımcılar tarafından verilen cevaplar, Ed.D. programlarının amaç ve içeriklerinin üniversiteden üniversiteye bazı farklılıklar gösterdiğini ortaya koysa da, bu bölümde daha çok ortak özellikler üzerinde durulmuştur.

Ed.D. programlarının temel özellikleri ve Ph.D. programlarından farklılıkları

Katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde, Ed.D. programlarının en önemli ortak özelliklerinden birisi, buldukları bölgenin güncel eğitim problemlerine odaklanmış olmalarıdır. Aşağıdaki ifadede görüleceği gibi bir üniversite koordinatörü kendi programlarının en önemli hedeflerinden birisinin, eyaletin ekonomik problemlerinden kaynaklanan eğitime dair sorunları azaltıcı önlemler alabilecek eğitimciler yetiştirmek olduğunu ifade etmiştir.

“Biliyorsunuz özellikle son dört yıldır, eyaletimiz ciddi anlamda ekonomik krizle mücadele etmek zorunda kaldı ve bunun etkilerini de eğitimde ve okullarda görmemek mümkün değil. Okullara ayrılan bütçe daraltıldı ve okullar daha az ekonomik kaynak ile eğitim vermek durumunda. İşte böyle bir durumda, biz kaliteli eğitimcilerin problem odaklı çalışarak, bu tip problemlerin etkisini azaltıcı önlemler alabileceğini düşünüyoruz. Ed.D. programımızın en önemli fonksiyonlarından birisi bu. (K2)”

Ed.D. programlarının kuruluş amaçlarından birisi, literatür taramasında da ortaya konulduğu gibi okul müdürleri ve daha da önemlisi bölge eğitim müdürleri yetiştirmektir. Okul müdürü olabilmek için yüksek lisans yapmak yeterli olsa da, bu kişilerin bölge müdürü veya merkez eğitim ofisindeki diğer idari görevlere atanabilmeleri için çoğu zaman doktora sahibi olmaları beklenmektedir. Zaten okullarda yoğun bir şekilde çalışan müdürlerin, Ph.D. gibi üst düzeyde kuramsal bilgi ve araştırma becerisi gerektiren programları bitirebilmelerinin daha güç olduğu ifade edilmiştir. Bu gerçeklere dayanarak geliştirilen Ed.D. programları daha az araştırma dersleri ve tez kredisi içeren, eğitim takvimi çalışanlara uygun şekilde düzenlenen ve Ph.D. ye nazaran daha dar kapsamlı ve grup çalışmasını gerektiren proje veya tezlerin mezuniyet için yeterli olduğu programlardır.

Bir Ed.D. program koordinatörü ve bir öğretim üyesi bu durumu şöyle özetlemişlerdir;

“Birçok eğitimci zaten yüksek lisans yapıyor ve bölge müdürü olabilmek için artık yüksek lisans yetmiyor, doktora yapmak gerekiyor”

ancak hem çalışan hem de okula devam eden bir kişi için Ph.D. çok zor bir program. Bu yüzden, okullarda çalışanların da rahatlıkla devam edebilecekleri ve kapsamlı bir tez gerektirmeyen Ed.D. programları onlar için daha mantıklı. (K3)”

“Öğrencilerimiz okulların açık olduğu dönemlerde sadece cumartesi günleri ders alıyor. Bu durumda her dönem sadece iki ders alacaklar ancak programımızın yoğunluğunu yaza kaydırдық. Yaz döneminde de öğrenciler iki ders alıp, alanda uzmanlarla görüşebilecekleri aktivitelere katılıyorlar. (Ö2)”

Ed.D. programının en önemli özelliklerinden birisi de eğitimciler arası etkileşim ve bağlantıları arttırmasıdır. Burada ifade edilen etkileşim çok kapsamlı bir iletişimdir. Örneğin, toplumun eğitime katılımını arttırmayı amaç edinen bir projede çalışan öğrenci grubu birbirleri arasında ciddi anlamda bağlantı mekanizmaları oluşturmakta ve düzenli olarak bir araya gelip fikir alışverişinde bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, grubu oluşturan öğrenciler bölge müdürleri, alanda uzman diğer kişiler ve üniversitedeki akademisyenlerle iletişim halindedirler. Bu sürece okulları çevreleyen kurum ve kuruluşlar ile aileler de katıldığında muazzam bir etkileşim ağı ortaya çıkmaktadır.

Katılımcılardan bazılarının bu konu ile ilgili görüşleri şu şekildedir;

“Ed.D. programlarıyla hedefimiz sadece okulun sınırları değil, bu sınırları aşarak toplumu da eğitimle ilgilenir hale getirmek. Zaten öğrencilerin hazırladıkları projelerin büyük bir kısmı okulu çevreleyen insanlar ile ilişkili oluyor, böylece onları daha fazla eğitime entegre edebiliyoruz. (Ö2)”

“Ed.D. programlarıyla öğrencileri gruplara ayırıyoruz ve onlara alanda uzman insanlarla çalışma fırsatı veriyoruz. Bu açıdan düşündüğümüzde, Ed.D. programı Ph.D. ye göre insanlar arası etkileşimin daha üst düzeyde yaşandığı bir program. (Ö1)”

Katılımcılar üniversitelerindeki Ed.D. ile Ph.D. programları arasındaki farkları ortaya çıkarmayı hedef alan sorulara verdikleri cevaplarda, özellikle araştırma yöntemleri ve bitirme projesi konularındaki farklılıklar üzerinde durmuşlardır.

“Ed.D. programı birçok yönüyle Ph.D. den farklıdır. Örneğin, Ph.D. programında birkaç kişinin bir araya gelip tek bir tez sunması söz konusu olamaz; ancak Ed.D. programımızdaki proje çalışmaları çoğu zaman gruplar halinde gerçekleştirilmektedir. (K2)”

“Ed.D. ile bizim amacımız Ph.D. gibi araştırma yöntemlerini çok iyi bilen, karmaşık istatistiksel işlemler yapabilen eğitimciler yetiştirmek değil; temel anlamda sayısal verileri okuyabilen ve bunu günlük eğitim hayatına da yansıtan eğitimciler yetiştirmektir. (K1)”

“Ph.D. de aslında siz veriler yardımı ile zaten var olan bir durumu ortaya çıkarmaya çalışsınız. Ed.D. buna ek olarak gelecekte

olabilecek durumları öngörmeye veya mevcut sorunlara çözüm üretmeye yönelik projeleri de kapsamaktadır. (K3)”

Yapılan yorumlar incelendiğinde yine literatür taraması ve web sayfaları üzerinden yapılan doküman analizi ile tutarlı bilgiler ortaya çıkmıştır. Ed.D. öğrencileri kapsamlı nitel ve nicel araştırma derslerinden ziyade temel araştırma dersleri alırlar. Burada amaç okul ve bölge müdürlerine öğrencilerin yıllara göre başarı durumu gibi temel verileri analiz ederek yorumlayabilme becerileri kazandırmaktır. Mezuniyet için gerekli grup veya bireysel projelere bakıldığında, bu projelerin sadece mevcut durumun analizi değil, okulların başarısını arttıracak ve sistemin işleyişini kolaylaştıracak öngörülerden oluşan geleceğe yönelik araştırmalardan oluşabildikleri görülmüştür.

Ed.D. programının Ph.D. programıyla aynı üniversitede birlikte var olması Ph.D.’nin kalitesi açısından da önem arz etmektedir. Ed.D.’nin olmadığı üniversitelerde doktora yapmak isteyen okul müdürleri Ph.D.’ye devam etmek zorunda kalmaktadırlar. Bu tip programların eğitim takvimleri ise daha önce de ifade edildiği gibi çoğunlukla çalışanların günlük programlarıyla çakışmaktadır. Üniversiteler bunu göz önünde bulundurarak Ph.D. takvimini ve içeriğini çalışan okul müdürlerine uygun hale getirmeye çalıştıklarında ise, Ph.D. programının kapsamını daraltmak durumunda kalmaktadırlar. Mevcut literatürle uyumlu olarak katılımcılar hem pratiğe yoğunlaşmak isteyen hem de bilimsel araştırma konusunda kendisini geliştirmek isteyen bireylere hitap etmeye çalışan bir Ph.D. programının her ikisini başarmasının güç olduğunu ifade etmişlerdir. Bir öğretim üyesinin aşağıdaki ifadesi durumu özetler niteliktedir:

“Sadece Ph.D. programımızın olduğu dönemleri hatırlıyorum. Öğrencilere ne gerçek anlamda pratik bilgi sunabiliyorduk ne de ciddi araştırma becerileri kazandırmayı başarıyorduk. Daha sonra Ed.D.’yi de açtığımızda bu problemin üstesinden gelebildik. Kime ne verileceği açık ve net; hedefimiz az sayıdaki Ph.D. öğrencisine kapsamlı araştırma becerisi, Ed.D. öğrencilerine ise uygulama ağırlıklı pratik bilgi ve beceri kazandırmak. (Ö1)”

Ed.D. programına başvuranların özellikleri ve mezunların iş imkanları

Yapılan görüşmelerde Ed.D. programlarına liderlik becerilerini geliştirmek ya da okul müdürü olmak isteyen tecrübe sahibi öğretmenlerden bölge müdürü olmak isteyen okul müdürlerine, bölge müdürlüklerinde çalışan eğitim teknolojisi uzmanları ve müfredat geliştirme uzmanlarından eğitim dernekleri ve sendikalarda görev alan yetkililere kadar birçok eğitimcinin katıldığı ortaya konulmuştur. Aynı zamanda literatüre paralel olarak bu kişilerin birçoğunun akademisyenlikten ziyade eğitim sektörü içerisinde farklı yöneticilik kademelerinde görev almak istedikleri belirtilmiştir.

Katılımcılara yönelttiğimiz “Ed.D. programınıza daha çok kimler başvuruda bulunuyor?” sorusuna verilen birkaç yanıt aşağıdaki gibidir.

“Programımıza çok değişik yerlerden başvuran deneyim sahibi eğitimciler var. Örneğin, her yıl kesinlikle deneyimli birkaç öğretmeni görüyoruz bölümde. Ayrıca, bir kaç okul müdürü de başvuruda bulunuyor. Toplamda 20 civarında öğrencimiz oluyor ve diyebilirim ki bunların 7 veya 8’ i ya öğretmen ya da müdür. Bunların dışında başvuranlar arasında bölge müdürleri ile birlikte müfredat direktörü ve teknoloji koordinatörü gibi bölge eğitim müdürlüklerinde de çalışan profesyonelleri de görmek mümkün. Katılımcılar arasında eyalet eğitim bölümünde (State Department of Education) çalışanlar da oluyor. Daha başka, hatırladığım kadıyla, her yıl yine eyaletteki bazı profesyonel derneklerden gelen çalışanlar programımıza başvuruyorlar. (K1)”

“Açıkçası programlarımızda genellikle zaten liderlik deneyimi olan alandan insanları görürsünüz. Dolayısı ile lider öğretmenler, okul, merkez ofis veya bölge müdürleri yoğun olarak başvuruda bulunanlar arasında. Biz özellikle programımızda meraklı entelektüel uygulamacıları görmek istiyoruz. Çünkü programa gelen bu kişiler olaylara farklı açılardan bakarak bilgi ve beceri geliştireceklerdir. Bu insanlar gerçekten alanda çalışmak istiyorlar, yani üniversitede profesör olmak isteyen kişiler değil, dolayısıyla Ph.D. yapmaları da çok mantıklı değil. (Ö3)”

“Programımıza başvuruda bulunan kişilerin hepsi bir üst kademede çalışmak isteyen kişiler değil. Örneğin, programımıza devam eden ve tek amacı kendini geliştirmek olan öğretmen ve okul müdürleri de var. (Ö1)”

Yukarıdaki ifadeler aynı zamanda bu program mezunlarının çalışabilecekleri iş sahalarını da ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, programdan mezun olan kişiler öncelikle okul müdürlüğü ve bölge eğitim müdürlüğü pozisyonlarında iş bulabilmektedirler. Üniversitelerin Ed.D. programları çoğunlukla eyalet eğitim bölümlerinin okul müdürleri veya bölge eğitim müdürleri için belirlediği kriterlere uygun olarak dizayn edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında birçok üniversitedeki Ed.D. programlarının temel hedefi okul veya bölge müdürü yetiştirmektir denebilir. Ancak, yapılan görüşmelerde programa katılan kişilerin kendi profesyonel hedeflerine paralel olarak eyalet eğitim bölümleri, eğitim dernekleri ve okulları öğretimsel olarak destekleyen özel kurumlar gibi geniş bir alanda iş bulabildikleri ortaya konmuştur.

Yukarıda sayılan pozisyonlara ek olarak bazı Ed.D. mezunu kişilerin tam zamanlı ya da yaptıkları işlerin yanı sıra yarı-zamanlı öğretim üyeleri olarak üniversitelerin eğitim yönetimi bölümlerinde görev aldıkları da katılımcılar tarafından ortaya konmuştur. Bu kişiler ya eğitim yöneticisi yetiştirmeye yönelik

yüksek lisans programlarında ya da yine Ed.D. programlarında genel olarak kendi tecrübe ve teorik bilgilerini harmanlayarak uygulamaya yönelik dersler anlatmaktadırlar. Görüşmelerde ayrıca nadiren de olsa araştırma konusunda kendisini iyi yetiştiren bazı Ed.D. mezunlarının büyük araştırma üniversitelerinde tam zamanlı öğretim üyesi olarak da iş bulabildikleri hatta bazen Ph.D.'li kişilerden daha başarılı olabildikleri belirtilmiştir. Görüşme yapılan bir program koordinatörü ise özellikle son yıllarda yeni Ed.D. programlarının açılması veya mevcut Ed.D. programlarının içeriklerinin yeniden düzenlenmesinin Ed.D. mezunlarının öğretim üyesi olarak iş bulma olanaklarını oldukça artırdığını söylemiştir. Bu yeni durum birçok üniversitenin Ed.D. programlarında kullanmak üzere eğitim sektörünün çeşitli kademelerinde yöneticilik yapmış öğretim üyeleri istihdam etmek istemelerinden kaynaklanmaktadır. Ph.D. yapan eğitimcilerin çoğunlukla akademisyen olmak isteyen, üniversitelerde asistanlık yaparak öğrenimlerini sürdüren ve yaş olarak daha genç oldukları düşünüldüğünde Ed.D. mezunlarına son yıllarda üniversitelerden gelen talep artışı daha iyi anlaşılmaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Üniversitelerin web sayfaları üzerinden yapılan inceleme sonucunda, eğitim yönetimi alanında sunulan Ed.D. programlarının Ph.D. programları ile benzerlikler göstermelerine karşın genel olarak daha çok uygulama temelli oldukları söylenebilir. Programların amaçları incelendiğinde Ph.D. programlarının daha çok teorik bilgi ve araştırma tekniklerine yoğunlaştıkları ve bu şekilde yeni bilimsel bilginin ortaya çıkarılmasını hedefledikleri, buna karşın Ed.D. programlarının katılımcılara okullarda karşılaşılan sorunlara yönelik uygulama ağırlıklı temel bilgi ve bu sorunlara çözüm üretebilecek araştırma becerileri kazandırma amacı ile yapılandırıldıkları görülmüştür. Dolayısıyla, Ph.D. ile öğrencilere sunulan kapsamlı bilimsel araştırma yöntemleri, Ed.D. programlarında sunulmasa da, temel nitel ve nicel araştırma teknikleri genellikle bu programlarda da zorunlu dersler arasında yer almaktadır. Ayrıca, üniversiteler arasında bazı farklılıklar olsa da genel olarak Ed.D. programlarının daha çok ders, daha az araştırma ve tez kredisi içerdikleri söylenebilir. Mezuniyet kriterleri açısından bakıldığında ise Ph.D. programlarının en temel ögesi olan kapsamlı tez süreci yerine Ed.D. adaylarının çoğunlukla ilgili oldukları eğitim kurumlarında karşılaştıkları herhangi bir probleme yönelik daha dar kapsamlı tez ya da proje hazırlamaları istenmektedir. Daha önce yapılmış benzer çalışmalar da (Baez, 2002; McNulty ve Shirley, 2010; Nelson ve Coorough, 1994) bu bulguları doğrular niteliktedir.

Araştırma kapsamında yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler de içerik analizi sonucunda ortaya çıkan bulguları desteklemektedir. Görüşme yapılan program koordinatörleri ve öğretim üyeleri Ed.D. programlarının özellikle uygulamada görev yapan eğitim yöneticilerine yönelik olarak tasarlandıklarını

ve bu programlara okul müdürlerinin, müdür olmayı planlayan tecrübeli öğretmenlerin, özel sektör eğitim danışmanlarının, üst kademe eğitim yöneticilerinin ve bazı dernek yöneticilerinin katıldığını ifade etmişlerdir. Ed.D. programlarından mezun olanların ise okul müdürlüğünden merkez eğitim ofislerindeki üst düzey yöneticiliklere hatta öğretim üyeliğine kadar geniş bir yelpazede iş bulabildikleri ortaya konulmuştur. Bazı istisnai durumlar olsa da genel olarak Ph.D. yapan kişilerin akademik işlere yöneldikleri Ed.D. yapanların ise uygulamada kalmayı tercih ettikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç, Ed.D. programlarının genel olarak uygulamada çalışacak tecrübeli eğitimciler yetiştirmeyi amaçladıkları, Ph.D. programlarının ise üniversiteler ve diğer yükseköğretim kurumlarında çalışacak araştırmacılar yetiştirmek üzere tasarlandıkları tartışmalarını destekler niteliktedir (Baez, 2002; Caboni ve Proper, 2009; Everson, 2009; Toma, 2002).

Bu araştırma sonucunda elde edilen bilgilere dayanarak, üst kademelerde görev yapacak eğitim yöneticileri yetiştirmek amacı ile Türkiye’de de ABD’deki Ed.D. programlarına benzer, uygulama ağırlıklı ve adayların kuramsal bilgi ve araştırma tekniklerinden ziyade gerçek hayatta karşılaştıkları problemlere odaklanabilecekleri bir programın geliştirilebileceği sonucuna varılabilir. ABD’de eğitim yönetimi alanındaki Ph.D. programlarına ek olarak neredeyse yüz yıla yakın bir süredir uygulamada çalışacak eğitim yöneticilerini hedef alan Ed.D. programları olmasına rağmen bu programların Ph.D. programlarından yeterince farklılaştırılmadıkları konusunda ciddi eleştiriler olmuş ve son yıllarda yeni bir reform girişimi başlamıştır (Guthrie, 2009; McNulty ve Shirley, 2010; Perry ve Imig, 2010). Ülkemizde ise eğitim yönetimi alanında sadece Ph.D. programları mevcuttur. Bu programlara hem akademisyen olmak isteyen adaylar hem de kendisini geliştirmek isteyen veya bir üst kademede görev almak isteyen eğitim yöneticileri ilgi gösteriyor olsa da programların genel olarak araştırmacı yetiştirmeye yönelik tasarlandıkları bilinmektedir (Balci, 2011; Işık, 2003). Ancak, Balci’nin (2011) da belirttiği üzere mevcut doktora programlarının alanın gereklilikleri ve değişen paradigmalara çerçevesinde yeniden yapılandırılmaları gerekmektedir.

Eğitim yönetimi alanında Ph.D. programlarının yanı sıra Ed.D programlarının da bir seçenek olarak adaylara sunulması Türkiye için yararlı bir uygulama olabilir. Aksi halde, mevcut doktora programları kapsamında hem pratik hem de teorik bilgi ile donatılmış uygulamada çalışacak profesyoneller yetiştirebilmek oldukça zor görünmektedir. Örneğin, mevcut doktora programlarının kontenjanları belli bir sayının altında tutulduğunda uygulamada görev yapan eğitim yöneticileri için yeterince fırsat oluşturulamamakta, kontenjanlar artırıldığında ise kalitenin düşmesi ve iyi araştırmacılar yetiştirememeye kaygısı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, mevcut programların ders programları, içerikleri ve mezuniyet şartları tam olarak çalışan insanlara göre oluşturulmadığı için bu kişilerin programlara devam etmeleri ve başarılı

olmaları oldukça zorlaşmaktadır. Son olarak, doktora programlarının mevcut durumu nedeni ile üniversitelerimizdeki eğitim yönetimi bölümlerinde uygulamadan gelen ve eğitim sektörünün farklı kademelerinde yöneticilik yapmış akademisyenlere rastlamak pek mümkün olmamaktadır. Bu ise bu programlarda uygulamaya yönelik bir eğitim verilmesini zorlaştırmaktadır. Oysa bu tür programlarda hem araştırma becerisi olan uzmanların hem de uygulamadan gelen tecrübeli kişilerin eğitim sürecine dâhil edilmeleri hayati önem taşımaktadır (Balcı, 2011).

Mevcut araştırmanın sınırlılıklarından birisi, araştırma kapsamında sadece ABD'deki bazı programların incelenmesidir. Bu araştırma kapsamında benzer programların Türkiye'de uygulanabilirliği ve farklı ülkelerdeki uygulama şekilleri derinlemesine incelenmemiştir. Sonuç olarak, sadece bu çalışmanın ortaya koyduğu bilgilerden hareketle Ed.D. benzeri bir programın ülkemizde de uygulanması gerektiğini iddia etmek tabii ki mümkün değildir. Ancak, bu araştırmanın sonuçları eğitim yöneticilerinin, eğitim yönetimi alanında lisansüstü eğitim veren üniversitelerin ve eğitim politikalarını yapan kişilerin bu konu üzerinde ciddi bir şekilde tartışmaya başlamalarının zamanının geldiğini ortaya koymaktadır. Ülkemizde Ed.D. programlarına benzer programların açılmasına karar verilmesi durumunda ABD ve diğer gelişmiş ülkelerdeki başarılı örneklerin incelenmesi ve bu programların bire bir kopya edilmektense ülkemiz gerçekleri de göz önünde bulundurularak eğitim sistemimize adapte edilmesi, oluşturulacak programların kaliteleri ve verimlilikleri açısından olmazsa olmaz bir gerekliliktir. Bu açıdan bakıldığında, hem Ed.D. programlarının farklı ülkelerdeki işleyişleri hem de bu programların ülkemiz eğitim sistemine nasıl adapte edilebileceğine dair yapılacak araştırmalara ihtiyaç olduğu açıktır.

A Practice-Oriented Approach in Educational Administration Doctorate Education: Doctor of Education (Ed.D.) Degree

Sedat Gümüş¹, Mehmet Şükrü Bellibaş²

Introduction. According to Balcı (2008), three essential points should be emphasized in the process of preparing educational administrators. He argues that educational administrators should be equipped with practical, professional, and academic knowledge during their education. Similarly, when referring to many developed countries, Şimşek (2004) suggests that educational administrators should be subjected to a formal education process that provides them with a practical knowledge. However, when we look at the graduate programs in educational administration in Turkey, we realize that practical knowledge is often ignored. Most students in these programs also complain that their programs are lacking in terms of equipping them with the skills necessary to integrate the theory and practice (Sezgin, Kavgacı, & Kılınc, 2011). Therefore, it is a necessity to review the educational administration graduate programs in Turkish universities and restructure them in terms of the needs of the participants (Şişman & Turan, 2002).

When educational administration graduate programs in different countries are investigated, it is clear that many universities have started to go beyond the practice-oriented master's programs and offer doctorate programs that aim to equip participants with practical knowledge and administrative experience. The best example of these programs is the Doctor of Education (Ed.D.) degree program. The first Ed.D. degree was granted at Harvard University, USA in 1920. Ed.D. programs continued to be offered by other well-known U.S. universities, such as Columbia, Stanford, Berkeley, and Michigan during the following 20 years (Baez, 2002; Nelson & Coorough, 1994). These programs, however, have become more popular and have spread to many other western countries, such as Canada, Australia, and England, during the last three decades.

Today, Ed.D. programs are offered by many universities in different countries, including the USA, for educators who want to expand both their theoretical and practical knowledge. Most of the participants of these programs want to continue their careers as practitioners rather than academicians. Thus, these programs are known as practice-oriented doctorate degree programs

¹ Dr., Mustafa Kemal University, gumussed@gmail.com; ² Michigan State University

(Golde & Walker, 2006, as cited in McNulty & Shirley, 2010). Specifically in educational administration, Ed.D. programs play a key role in the process of preparing educational administrators for relatively high-level positions. In Turkey, although there are many Ph.D. programs in educational administration that mostly aim to prepare faculty members (Işık, 2003), there are no Ed.D. programs.

Purpose. More practice-oriented doctorate programs in educational administration, like Ed.D., can also play an important role in preparing educational administrators for high-level positions in Turkey. At least, it is time to start discussing the adaptation of similar programs by Turkish universities. However, because of the current situation in Turkey, both academicians and policy makers may not have enough information about these programs, including their content and goals. At this point, this study aims to provide comprehensive information about the history of Ed.D. programs in the USA and the content, structure, goals, and participants of current Ed.D. programs in educational administration.

Method. This study is an exploratory qualitative study that includes both document analysis and semi-structured interviews. First, researchers determined five universities that have both Ed.D. and Ph.D. programs in educational administration and are included in the U.S. News best graduate schools list in educational administration. These programs were investigated and compared based on the information provided on the program websites in terms of their content and structure. Then, researchers contacted Ed.D. program coordinators from five universities in Michigan, USA in order to conduct interviews about the goals of their programs, characteristics of program participants, job opportunities for graduates, and the main differences from Ph.D. programs. Researchers received positive responses from three universities. Thus, program coordinators from these three universities and one faculty member from each university were interviewed.

Findings. The results of the document analysis show that although there are some similarities between the two programs, it is obvious that Ed.D. programs are designed mostly for practitioners. Compared to Ph.D. programs, most Ed.D. programs include fewer research-method courses and relatively simple qualification requirements. While Ph.D. programs generally require writing comprehensive dissertations involving advance quantitative or qualitative methods, conducting group projects or writing less comprehensive dissertations would be enough for most Ed.D. programs. The results of the interviews also confirm the results of the document analysis. Participants indicated that most of their students are practitioners and their programs are specifically designed for their needs. Graduates of their programs generally continue to work in the field and hold positions such as district superintendents, curriculum directors, consultants in the private sector, etc. It is also indicated that some graduates

work in colleges and universities as part-time, and sometimes even full-time, faculty members. Demand for Ed.D. graduates as faculty members has also increased in recent years as many universities have started to employ more faculty members with administrative experience.

Conclusion. Based on the results of this study, it can be suggested that a doctorate program that focuses more on practice rather than theory and research can also be developed in Turkey. This program may contribute to the preparation of educational administrators, especially for the relatively high-level positions. It is also assumed that offering a more practice-oriented program for practitioners can reduce the pressure of accepting practitioners to Ph.D. programs and may strengthen the programs by forcing them to be more research focused. However, it is not logical to claim that developing a doctorate program similar to Ed.D. in Turkey is necessary just based on the results of this study. There is, of course, a need for more research on both the application of Ed.D. programs in different countries and ways of adapting these programs for the Turkish educational system.

Kaynaklar/References

- Ada, Ş., & Gümüş, S. (2012). The reflection of instructional leadership concept on educational administration master's programs: A comparison of Turkey and the United State of America. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(2), 462-474.
- Baez, B. (2002). Degree of distinction: The Ed.D. or the Ph.D. in education. *Annual Meeting of the Association for the Study of Higher Education*, 21-24 November, 2002 (pp. 46-75). Sacramento, CA.
- Balcı, A. (2008). Türkiye'de eğitim yönetiminin bilimleşme düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 54, 181-209.
- Balcı, A. (2011). Eğitim yönetiminin değişen bağlamı ve eğitim yönetimi programlarına etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 36(162), 196-208.
- Brooks, J. S., Reames, E., & Reed, C. (2010). Preparing educational leaders: A conceptual and empirical exploration of a preparation program's redesign. *Journal of Research on Leadership Education*, 5(1), 383-388.
- Brown, L. D. (1990). A perspective on the Ph. D.-Ed. D. discussion in schools of education. *Annual meeting of the American Educational Research Association*, 17-20 April, 1990. Boston, MA.
- Bush, T., & Jackson, D. (2002). A preparation for school leadership: International perspectives. *Educational Management Administration & Leadership*, 30(4), 417-429.
- Bustamante, R. M., & Combs, J. P. (2011). Research courses in education leadership programs: Relevance in an era of accountability. *International Journal of Education Policy and Leadership*, 6(3), 1-11.

- Caboni, T.C., & Proper, E. (2009). Re-envisioning the professional doctorate for educational leadership and higher education leadership: Vanderbilt University's Peabody College Ed.D. program. *Peabody Journal of Education*, 84(1), 61-68
- Can, N. ve Çelikten, M. (2000). Türkiye’de eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi süreci. *Milli Eğitim Dergisi*, 148, 43-50.
- Cemaloğlu, N. (2005). Türkiye’de okul yöneticisi yetiştirme ve istihdamı: Varolan durum, gelecekteki olası gelişmeler ve sorunlar. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 249-274.
- Çelik, V. (2002). Eğitim yöneticisi yetiştirme politikasına yön veren temel eğilimler. *21. Yüzyıl Eğitim Yöneticilerini Yetiştirme Sempozyumu, 16-17 Mayıs, 2002*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Everson, S. T. (2009). A professional doctorate in educational leadership: Saint Louis University's Ed. D. program. *Peabody Journal of Education*, 84(1), 86-99.
- Golde, C., & Walker, G. (2006). *Envisioning the future of doctoral education: Preparing stewards of the discipline: Carnegie essays on the doctorate*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Goldring, E., & Schuermann, P. (2009). The changing context of K–12 education administration: Consequences for Ed. D. program design and delivery. *Peabody Journal of Education*, 84(1), 9-43
- Guthrie, J. W. (2009). The case for a modern doctor of education degree (Ed. D.): Multipurpose education doctorates no longer appropriate. *Peabody Journal of Education*, 84(1), 3-8.
- Işık, H. (2003). Okul müdürlerinin yetiştirilmelerinde yeni bir model önerisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 206-211.
- Karip, E. ve Köksal, K. (1999). Okul yöneticilerinin yetiştirilmesi. *Eğitim Yönetimi*, 5(18), 193-207.
- Korkmaz, M. (2005). Okul yöneticilerinin yetiştirilmesi: Sorunlar-çözümler ve önerileri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 237-252.
- Loss, C. G. (2009). Building, sustaining, and expanding the education doctorate at Peabody College: An administrative view. *Peabody Journal of Education*, 84(1), 44-47.
- Marsh, D. D., & Dembo, M. H. (2009). Rethinking school leadership programs: The USC Ed.D. program in perspective. *Peabody Journal of Education*, 84(1), 69-85.
- McLaughlin, J.M., & Moor, C.E. (1991). Catch the “D” train. *Annual Meeting of American Association of School Administrators, 2 March, 1991*. New Orleans, LA.

- McNulty, N., & Shirley, Z. (2010). *Battle of Prestige: Ph.D. versus Ed.D.*. Unpublished research paper, University of North Texas.
- Miklos, E. (1983). Evolution in administrator preparation programs. *Educational Administration Quarterly*, 19(3), 153-177.
- Nelson, J.K., & Coorough, C. (1994). Content analysis of the Ph.D. versus Ed.D. dissertation. *The Journal of Experimental Education*, 62(2), 158-168.
- Osguthorpe, R.T., & Wong, M.J. (1993). The Ph.D. versus the Ed.D.: Time for a decision. *Innovative Higher Education* 18(1), 47-63.
- Perry, J.A., & Imig, D.G. (2010). *Final Report: The Carnegie Project on the Education Doctorate 2007-2010*. The Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching.
- Sezgin, F., Kavgacı, H. ve Kılınc, A. Ç. (2011). Türkiye’de eğitim yönetimi ve denetimi lisansüstü öğrencilerinin öz değerlendirmeleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(3), 161-169.
- Shulman, L. S., Golde, C. M., Bueschel, A. C., & Garabedian, K. J. (2006). Reclaiming education’s doctorates: A critique and a proposal. *Educational Researcher*, 35(3), 25-32.
- Şimşek, H. (2004). Eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi: Karşılaştırmalı örnekler ve Türkiye için öneriler. *Çağdaş Eğitim*, 29(307), 13-21.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Şişman, M. ve Turan, S. (2002). Dünyada eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesine ilişkin başlıca yönelimler ve Türkiye için çıkarılabilecek bazı sonuçlar. *21. Yüzyıl Eğitim Yöneticilerini Yetiştirme Sempozyumu, 16-17 Mayıs, 2002*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Smrekar, C., & McGraner, K. (2009). From curricular alignment to the culminating project: The Peabody College Ed. D. capstone. *Peabody Journal of Education*, 84(1), 48-60.
- Toma, J. D. (2002). Legitimacy, differentiation, and the promise of the Ed.D. in higher education. *Annual Meeting of the Association for the Study of Higher Education, 21-24 November, 2002*. Sacramento, CA.

Received: 11/07/2012
Revision received: 26/03/2013
Approved: 29/03/2013